תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר מועד

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת מועד קטן

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת מועד קטן

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב: 4
דף ג: 4
דף ד: 5
דף ה: 5
דף יד: 5
דף יד: 6
דף טו: 7
דף יט: 8
דף יט: 9
דף כו: 9

דף ב:

גמרא, איתביה ר"י לרבה [המנכש והמחפה לכלאים לוקה, ר"ע אומר אף המקיים, בשלמא לדידי במנכש מתרינן ביה משום זורע, היינו דאסורה זריעה בכלאים, אלא לדידך דאמרת משום חורש חרישה בכלאים מי אסירא, אמר ליה משום מקיים והא מדקתני סיפא ר"ע אמר אף המקיים] מכלל דת"ק לאו משום מקיים:

קשה לי, דלמא הת"ק ס"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ואינו חייב במקיים בעלמא אא"כ ע"י מעשה כגון נכוש וחיפוי, ור"ע הוסיף דאף מקיים בעלמא לוקה, דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקה.

ולשיטת התוס' מכות (דף ד' ע"ב ד"ה הא ל"ק) דגם ר"ע לא מחייב אלא במקיים ע"י מעשה ניחא, אבל לפי' הערוך שם בתוס' דלרע"ק חייב גם בלא עשה מעשה קשיא, [אב"ה עיין לאבא מארי נ"י בכתביו]:

דף ג.

ע"ב תד"ה יכול ילקה וכו' דה"ק רחמנא וכו'. והא ודאי מ"מ לא מוכח דתסתיים דר"י דאמר דלוקה על החרישה, די"ל דקרא קאמר רק דתוס' דינו כשביעית. ועל חרישה אף בשביעית גופא לא לקי אבל עכ"פ יכול ילקה על תוס' באותו שלוקי' בשביעית.

אולם יש לע' דמשמע דאי נפקא מן הלכה מעשר נטיעות אין כאן מלקות דהא ההלכה לא היה כלל בדרך איסור רק להתיר נטיעות ונשמע ממילא האיסור. א"כ מה פריך הש"ס לקמן דלרע"ק קרא למ"ל. הא אצטריך למלקות. ובפשוטו יש לדחוק דפירכת הש"ס למ"ד דחרישה בשביעית לא לקי. א"כ בחריש אייתר דהא לחרישה עצמה בלא"ה איסוריה ידעי' מההלכה ומלקות בלא"ה בחרישה ליכא. אולם לחד תירוצא בתוס' דלקמן ד"ה שהרי כבר נאמר דרע"ק מוכח דסבר דלוקה על החרישה. א"כ תקשי כנ"ל.

גם יש לע' במה דנדחקו בתוס' ד"ה ר"א אומר. דר"א לא שמיע ליה הך דלקמן דנמנו עליה והתירוה. הא בלא"ה י"ל דר"א סבר כמסקנת רב אשי דר"ג ס"ל כר"י וכו'. וא"כ ממנ"פ איך קאמר יכול ילקה דאם מההלכה הא ליכא מלקות. ואם מקרא דבחריש איך אמר עלה ונסיב לה לפטורא הא לגבי הקרא ליכא לימוד לפטורא. ור"י לשיטתי' דאמר לקמן דגמר משבת בראשית. גם בעיקרא דמלתא קשה מאד לומר דלרע"ק לוקמי על תוס' שביעית ולא מצינו כן. וע' בהריטב"א שכ' די"ל דיכול ילקה היינו מכת מרדות. וניחא הכל בעזה"י:

דף ד:

ד"ה מפני שמכשיר, א"נ חשיב ליה עבודת קרקע ממש, דנראה ברור דמ"מ הטעם מפני שנראה כעודר היינו רק מפני הרואים, מדלא קאמר משום דהוי כעודר, וגם מדמשני אההיא דעושה את זבלו דזבלו מוכיח עליו מבואר להדיא דבעצמותו ליכא איסור אלא מפני הרואים [ולמ"ד מפני שמכשיר צ"ל דבלא"ה לא קשה משום דהתם דשדי לבראי]:
אולם תמיה לי, דא"כ מאי פרכינן למ"ד מפני שמכשיר ליחוש מפני שנראה כעודר הא כיון דרבנן לא חשו לרואים דלמא גם ר"א לא חש לכך, אלא דמחולקים בעיקר הדין דלר"א אסור דהוי עבודת קרקע דמכשיר אם פירש לזריעה אע"כ דגם מכשיר הוי רק מפני הרואים, מש"ה מדמי הש"ס דאם חיישינן להך ניחוש נמי להך, וצ"ע:

דף ה:

תוס' ד"ה אין מציינים אין צריך ציון.
לא זכיתי להבין הא בפשוטו אין מציינים דאין ראוים לציין דישרפו לחנם תרומה וטהרות, דהרי אמרינן מוטב ישרפו לפי שעה ואל ישרפו עליו לעולם, הרי דאיסורא איכא דמשום האי חששא אפילו בכזית דמטמא באהל דהיה ראוי לציון אמרינן דאין מציינים:
שם גמרא, ששם אילנות בידוע שנחרש, מבואר בסוגיא, דחרישה עושה תקנה דאף באבד קבר ע"י שנחרש אינו מטמא באהל:
ולא הבנתי, דבמה פקעה לטומאת אהל ע"י החרישה, וכי ודאי הוא שע"י החרישה נפרסו העצמות ונקרע בשר המת עד שאין שיעור לטמא באהל, והרי תוס' כתבו בד"ה מנפח דהא דמיקל בנפוח דמסתמא לא הגיע המחרישה עד המת, א"כ אי אפשר להקל ע"י המחרישה, [ולשון תוס' אח"כ ולא היו רגילין לקבור מתים בעומק א"י הא אדרבא כתבו תחלה דאין החרישה נוגע למת כלל]:

דף יד.

מתני', והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו [מגלח ברגל].
הקשו בתוס' מאי קמ"ל, וכתבו דס"ד דאסור שלא ישהו קרבנותיהן, ואי מיירי בשלא היה להן פנאי י"ל דהכי קאמר דנזיר ומצורע העולין מטומאה לטהרה דוקא שעולין עתה, אבל עלו קודם רגל אסורין.
מבואר דתחלת דבריהם לפי הצד דמיירי גם ביש פנאי.

וקשה לי, הא ממילא הוי חידוש דאף דליכא אונס דהיו יכולין לגלח מקודם שריא.
וגם מהו זה שכתבו דס"ד דאסור שלא ישהו, הא אסור בפשוטו, כיון דיש שהות לגלח קודם הרגל, אלא דטעמא דשרי שלא ישהו ויאחרו עוד קרבנם כדאיתא לקמן (דף יז ע"ב):

דף יד:

גמרא, ואי אמרת קטן אית ביה פלוגתא, [דדוקא נולד במועד מותר לגלח, דהוי כיוצא מבית האסורים אבל נולד קודם הרגל אינו מגלח ברגל, והא אמרת כל שאסור לגלח במועד, אסור לגלח בימי אבלו], נמצא אבילות נוהג בקטן, [והתני' מקרעין לקטן מפני עגמת נפש ולא מפני שהוא אבל]:
תימא הא אדרבא כיון דבקטן לא שייך אבילות אין זה יוצא מן הכלל דכל שאסור במועד אסור בימי אבלו, דהכל אמת דבאבלו היינו מי שהוא אבל אסור, אבל קטן אינו אבל כלל, ובמועד אין האיסור על הקטן, רק על המגלח, אבל באבל דהמגלח אינו אבל, ועל קטן ליכא איסור:
גמרא אבל אינו נוהג אבילתו ברגל שנאמר ושמחת בחגך, אי אבילות דמעיקרא הוא אתי עשה דרבים (ושמחת) ודחי עשה דיחיד.
ובהרא"ש כתב בזה"ל ודאי ליכא שום אבילות, והא דאמרינן הכא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד, אע"פ שאינו אלא מדרבנן קרי ליה עשה, וה"ק אע"פ שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה והעמידו דבריהם במקום עשה, בכאן לא החמירו עליו, ואתי עשה דרבים כו' ואע"פ שלא עשו כן לענין שופר כו' עכ"ל:
ותמוה לי מאד, למאי צריך הרא"ש לכנס בפרצה דחוקה לחלק בין שופר דעשו חיזוק לדבריהם, בין אבילות דלא עשו חיזוק, הא חזינן דלפי מה דהביא הרא"ש תחלת שיטת הרי"ף והראב"ד דדייקי מסוגיא דהכא דאיכא אבילות דאורייתא, א"כ מוכח דאף בדאורייתא אתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד, אלא דר"י הוכיח דליכא אבילות דאורייתא כלל, אבל מ"מ יכול להיות הסברא קיימת, דאף אלו היה דאורייתא היה הדין דנדחה עשה דיחיד דאבילות מפני עשה דרבים דיו"ט, וא"כ רווחא שמעתתא שפיר, דגבי שופר כיון דבמלאכה דאורייתא אין עשה דשופר דוחה עשה ול"ת דיו"ט ה"נ עשו שבות דדבריהם כשל תורה והעמידו דבריהם כאלו הוא דאורייתא, אבל גבי אבילות ל"ש לומר דיעמדו דבריהם כשל תורה דהא אלו היה דאורייתא ממש היה נדחה מפני עשה דרבים דיו"ט.
ומיושב יותר לישנא דגמרא דאתי עשה דרבים וכו', היינו להמתיק דבאמת אלו לא היה

אבילות דאורייתא נדחה מפני יו"ט גם אבילות דרבנן לא היה נדחה, דהעמידו חכמים דבריהם, לזה נקט יסוד הטעם דעשה דרבים דוחה עשה דיחיד, וע"כ גם אם יעמידו דבריהם כשל תורה, מ"מ נדחה באבילות דיחיד מפני עשה דרבים דיו"ט, וצע"ג, [אב"ה עיין לעיל מ"ש בפסחים (דף צב) ובמ"ש אאמ"ו בתשובה סי' י"ג]:

תוס' ד"ה ממנעי משמחת יו"ט, וגוף ההריגה דהיא מלאכה לא חששו.

קשה לי, אף לפי הצד שצידדו בחגיגה דמלאכת חוה"מ הא אמרינן שם דהכתוב מסרן לחכמים איזהו מותר איזהו אסור, מש"ה שרי מלאכה לצורך מצוה זו, אבל מ"מ שייך לאסור משום מצות שמחת יו"ט, וגם במה דתירצו מדאסר רחמנא הבערת בת כהן בשבת מכלל דבמועד שרי, הנה בפשוטו דאם נלמד כן מדיוק הקרא בודאי תמוה, דא"כ מוכח גם זה מהקרא דלא חיישינן בזה משום ביטול שמחת יו"ט, ואך אפשר דכוונתם כיון דהיה ס"ד דתדחה שבת הרי דלא חששה תורה לאיסור מלאכה בזה, ומקרא לא ילפינן רק בשבת דאסור אבל במועד קיימא על הסברא דאין בו משום איסור מלאכה, אעפ"כ קשה לי, מלבד הא מה דהיה ס"ד דשרי בשבת היינו מק"ו דרציחה וכיון דהתורה גלתה לדחות הק"ו, ממילא י"ל דגם במועד אסור וכמו דאסור מה"ט ביו"ט כמ"ש תוס' סנהדרין (דף לז) גם עדיין נימא ג"כ כיון דהתורה לא חששה לאיסור מלאכה מכ"ש דלא ניחוש למניעת שמחת יו"ט, וזה יש ליישב קצת, אבל הראשונה קשה, גם מה שכתבו בתירוצם ב' דלצורך יו"ט קרינא ביה קשה דא"כ גם ביו"ט לישתרי אע"כ דמצוה לא מיקרי צורך יו"ט ואפילו לצורך קצת ליכא רק במצוה שזמנו קבוע לבו ביום, כמו ס"ת לקרות, וצע"ג:

דף טו:

גמרא מנודה מהו ברחיצה אר"י תא שמע, [כשאמרו בתענית צבור אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר, וכן אתה מוצא במנודה ובאבל, מאי לאו אכולה (ארחיצה נמי אלמא דמנודה אסור), לא אשארא, אנעילת הסנדל] מנודה מהו בנעילת הסנדל, אר"י ת"ש שכשאמרו אסור בנעילת הסנדל, לא אמרו אלא בעיר וכו' וכן אתה מוצא במנודה ובאבל, מאי לאו אכולה לא אשארא (ארחיצה):

וכתבו בתוס', זיל הכא קמדחה ליה וזיל הכא קמדחה ליה, וכ"כ כל הפוסקים.

וקשה לי, לפי הלכה דבתענית צבור מותר ברחיצת צונן, א"כ ע"כ הך ברייתא מיירי ברחיצת חמין, וממילא ע"כ האי וכן אתה מוצא וכו' לא קאי ארחיצה דהא קתני לא אמרו אלא כל גופו ואבל אפילו אצבעו בחמין אסור, וצ"ל דקאי אנעילת הסנדל, וכדאיתא להדיא תענית (דף יג ע"א), וא"כ נפשט דמנודה אסור בנעילת סנדל, וברש"י ד"ה לא

אשארא אעטיפת ראש ותמיהני הא עטיפת ראש לא קתני בהך ברייתא, וגם הא עטיפת ראש במנודה איבעי' דלא אפשיטא לעיל וכפי פירוש רש"י הא למה דפשיטא הכא דמותר במלאכה א"כ וכן במנודה קאי אשארא יהי' נפשט איבעי' דלעיל דצריך עטיפה, ומה ביקש רש"י מזה ואמאי לא בפשוטו דלא אשארא היינו ארחיצה אנעילת הסנדל דקתני בהך ברייתא וכמ"ש תוס' וצ"ע:

תוס' ד"ה לא אשארא, וא"ת אמאי לא פשט.

קשה לי, אמאי לא הקשו כן מקודם באבעי' דמנודה מהו בקריעה דלפשוט ממה דקרע ר"א וכמו שהקשו כן באמת בב"מ:

דף יט.

מתני' רגלים מפסיקין ואינם עולים.

כתב הרא"ש בסוף פרקין (סימן קמג) דקטן שמת לו אביו, וקודם שעברו שלשים יום נעשה גדול דאינו חייב להתאבל, ואינו דומה זה לרגלים שאינם עולים כשמת לו מת ברגל, וחייב לנהוג ז' אחרי כן משום דאין דיחוי אצל מצות דחילוק יש בין שהמצוה נדחית לבין שהאדם היה דחוי, וכתב ועוד דבמצות גופייהו פעמים יש דיחוי, ואם דגבי כיסוי אמרינן דאין דיחוי אצל מצות שאני התם שיש בידו לגלות הדם לבטל הדיחוי.

ותמוה לי, דא"כ למאי הוצרך הש"ס בפ"ג דסוכה (דף לג ע"א) לומר דר"פ גופא מספקא ליה, [אב"ה שם בגמרא בעי ר' ירמיה נקטם ראשו (של הדס) מערב יו"ט ועלתה בו תמרה ביו"ט מהו יש דיחוי אצל מצות או לא, ותפשוט לי' מהא דתנן כסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות, וא"ל ש אלא שחזר ונתגלה, אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות, והוינן בה כי חזר ונתגלה אמאי חייב לכסות, הואיל ואדחי אדחי, אמר רב פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות, ודחי דר"פ גופיה מבעיא ליה מפשיט פשיט ליה (לר"פ) דאין דיחוי, או דלמא ספוקי מספקא ליה, לחומרא (לחייבו כיסוי) אמרינן לקולא (להכשיר ההדס) לא אמרינן] הא יש חילוק דבכיסוי הוי בידו.

וגם להיפוך למאי הוצרך הרא"ש לחילוקו, הא בלא"ה כפי דקאמר הש"ס דר"פ גופא מספקא ליה א"כ חייב בכיסוי רק מספיקא, וממילא באבילות הוי ספק דרבנן ולקולא, דהא באמת גם לחלוקו דהרא"ש הא מ"מ גם במידי דלאו בידו הוא הוי איבעי' דלא אפשטא בעלתה בו תמרה אם יש דיחוי, אע"כ דמטעם ספק אבילות מקילין, א"כ בלאו חלוקו הוה מצי ליתן טעם זה, וצ"ע [אב"ה עיין מ"ש אאמ"ו נ"י בתשובה סי' נג]:

דף יט:

תוס' ד"ה ומלאכתו נעשית.

לא זכיתי להבין קושייתם ותירוצם הא הכא מוקי ליה מאחר שהוא אחר ז' אלא דצריך להשלים מחמת הרגל שלא עלה בהך מקילין, וא"כ אדרבא משמע דבתוך ז' אסור ע"י אחרים כההיא דלעיל, וע"כ דלא מיירי בדבר האבד, וד' יאר עיני:

דף כו:

גמרא, מ"ד כל קורע אמאי דלא ניתן לאחותו, קשה לי, דלאחר מאי צריך להוספה הא כשמאחה סגי לחזור ולקרוע באותו האיחוי, דהא קרע מתוך האיחוי יצא: